

İki Yüz Yıllık Emeğin Mükafatı: Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu*

The reward for two hundred years' labor: Seyfettin Özege Rare Resource Collection

Hüseyin Odabaş

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Atatürk Üniversitesi
odabashuseyin@gmail.com

Özet

Tarihi koleksiyonlar belli bir bölgenin, milletin ya da konunun geçmişine ışık tutan özgün eser ve yaşayan tanıklardır. M. Seyfettin Özege, Osmanlı İmparatorluğunun yaklaşık son iki yüz yılını ve genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarını aydınlatacak koleksiyonun bütün halde günümüze ulaştırılmasını sağlayan önemli bir kültür insanıdır. Bugün Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu adıyla bilinen binlerce eser Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin en değerli eserleri içinde yer almaktadır. Her ne kadar koleksiyon günümüze kadar bütün olarak muhafaza edilebilmişse de, çeşitli nedenlere bağlı olarak modern bir yapı içinde hizmete sunulamamaktadır. Eserler, teknolojik olanaklardan yoksun şekilde bekletilmektedir. OPAC'ı bile bulunmayan koleksiyondan kullanıcılar oldukça sınırlı koşullar içinde yararlanabilmektedir. Ancak buna rağmen Özege Koleksiyonu, araştırmacıların yoğun olarak başvurdukları bir Türk kültür merkezi olma özelliğini sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler

The Documentary Heritage, Rare Collection, University Libraries, M. Seyfettin Özege, Digitizing

Giriş

Gutenberg'in 1446 yılında hareketli harf tekniğine dayalı matbaayı icat etmesiyle birlikte kitap yayıncılığında o güne kadar görülmemiş şekilde ilerlemeler yaşanmıştır. Bu buluş kitap üretimi ve kullanımı sahalarında kullanılagelen çoğu ilke ve uygulamanın da değişmesine neden olmuştur. Örneğin, basımcılığın yaygınlaşmasıyla birlikte yayınların denetim altına alınması gereksinimi doğmuş ve ülke sınırları içinde çıkan her yayının toplanmasını ifade eden derleme uygulaması ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda bu gelişmelere paralel olarak bibliyografya disiplini de doğmuştur. Derleme, ilk kez 1537 yılında Fransa'da uygulanmış ve daha sonra tüm Avrupa'ya yayılmıştır (Acaroğlu, 1966:250; Zan, 2006:1). Derleme uygulamaları, devletin güvenliğinin sağlanması, kişisel hakların belgelenmesi ve kültürel mirasın oluşturulması şeklinde üç temel amaca bağlı olarak ortaya çıkmıştır (Yaman, 1961:129). Tarihsel süreç içerisinde uygulamanın yapıldığı ülkeye ve koşullara göre derleme bazen bu üç amaçtan yalnızca biri, ikisi ya da tamamı için yapılmıştır. Bazen de bu amaçlardan biri diğerlerine baskın çıkmıştır (Polat, 1999:4).

Derleme, ulusun kültürel varlığını oluşturan tüm yayınların, kamunun bilgi ve yararına sunulmasını sağlayan bir uygulamadır. Ayrıca söz konusu yayınların gelecek nesillere ulaştırılması için korunmasını ve saklanmasını da güvence altına almaktadır. Kültürel mirasın en önemli parçalarından biri olan yayınların koruma altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılması milletlerin yalnız kendi

---

* 2009 yılında Kazan/Tataristan'da 'MELCOM International 31st Annual Conference' adıyla düzenlenen uluslararası toplantıda sunulan bildirinin Türkçesidir.

kültürel varlıklarını korumaları açısından değil aynı zamanda dünya kültürüne yaptıkları katkıyı belgelemeleri açısından da önemlidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk resmi derleme uygulamasına kaybolan devlet otoritesini yeniden kazanmak amacıyla yeni yayınların kontrol altına alınmak istenmesiyle başlanmıştır. Bunu 1850'lerden itibaren basım ve yayıncılığa ilişkin oluşturulan bütün kanunlardan anlamak mümkündür. Zira bu kanunların tümünde yayınlanan her eserin belli sayıda kopyasının devlete verilmesine ilişkin hükümler yer almaktadır (Polat, 1999:4). Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar güvenlik amaçlı derleme dışında kültürel amaçlı derlemeye ilişkin köklü bir düzenlemenin yapılmadığı bilinmektedir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra 1934 yılında çıkarılan Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu ile Türkiye'de kültürel amaçlı derleme uygulamasına başlanılabilmektedir.

Matbaanın Osmanlı Coğrafyasına giriş tarihi olan 1728'den Türkiye Cumhuriyeti'nde 1928 yılında yapılan Harf Devrimi'ne kadar iki yüz yıl içinde çıkarılan yayınların derlenmesi gönüllülük esası içinde sürdürülmüştür. Bunun en önemli örneğini bugün Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde hizmete sunulan Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu'nun oluşturulmasını sağlayan Seyfettin Özege hayata geçirmiştir.

Basım ve yayıncılıkta yaşanan ilerlemeler aynı zamanda yayınlanan eserlerin bibliyografik açıdan denetim altına alınması sorunu da ortaya çıkarmıştır. Zira belli bir zaman kesiti, konu grubu ya da coğrafi bölgede yayınlanan bütün eserlere ilişkin kimlik verilerinin sistematik bir yapı içinde daha sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için bibliyografik denetime gereksinim vardır. Seyfettin Özege hazırladığı bibliyografya ile bu alanda oluşan boşluğu doldurarak önemli bir çalışmaya daha imza atmıştır.

Seyfettin Özege

1901 yılında İstanbul'da doğan Özege, hukuk öğrenimini 1921 yılında tamamladı. Mezuniyetinden sonra bankacılık sektöründe çeşitli görevlerde bulundu ve 1950 yılında profesyonel iş hayatına son vererek emekli oldu. Özege, gerçek bibliyofil ve bibliyoman yaşamının doğal sonucu olarak hiç evlenmedi, bütün imkanlarını ve gelirini kitaplara harcadı (Utku, 2007:50). İyi düzeyde Arapça, Farsça ve Fransızca bilmekteydi (Mehmet, 1981:117).

Özege'nin en önemli hobisi kitaplarla iç içe yaşamak ve okumaktır. Uzun yıllar Şehzâdebaşı Camii'nin mavakkitliğini de yapan Özege'nin pek bilinmeyen yönlerinden biri de sedef kakma ve cilt sanatlarıyla ilgilenmesidir (Utku, 2007:51). Ancak Özege'nin herkes tarafından bilinen en önemli özelliği kitaplara olan bağlılığı ve bibliyografya alanındaki yetkinliğidir. Bu merak her ne kadar gençlik yıllarına kadar geriye gitse de merakın tutkuya ve hatta yaşam biçimine dönüşmesinde Nurullah Pertevoğlu ile tanışması etkili olmuştur. Pertevoğlu, basılı olan her eseri görüp inceleme ve sahip olma düşkünlüğü olan, maddi ve manevi gücünü bu uğurda harcayan önemli bir Türk bibliyografıdır. Büyük zahmetlerle topladığı eserler ölümünden sonra çeşitli kitapçılar ve dostları tarafından satın alınmış ve topladığı koleksiyon bütün olarak korunamadan dağılmıştır (Özege, 1957:92; Polat ve Okuyucu, 2008: 661-662).

Pertevoğlu'nun sahip olduğu eserlerin bir bölümü Özege tarafından satın alınmıştır. Bu nedenle Seyfettin Özege koleksiyonunun çekirdeği Pertevoğlu'ndan satın alınan eserlerden oluşmaktadır. Pertevoğlu'nun aynı zamanda daha sonra Özege'nin yaptığı gibi Arap harfli Türkçe eserlerin bibliyografyasını oluşturmak gibi bir düşüncesi de bulunmaktaydı. Bunun için ömrünün neredeyse kırk yılını harcamış, kendi ifadesi ile 'Kitâbü'l-Kütüb' adında bir bibliyografya hazırlamış ancak basımını gerçekleştirilmeden vefat etmiştir (Utku, 2007:51). Özege, 1956 yılında Kitâbü'l-Kütüb'ün müsveddelerini Pertevoğlu'nun varislerinden almıştır. Bu nedenle Özege'nin daha sonraki yıllarda yürüttüğü bibliyografya çalışmalarının temelini bu kaynağın oluşturduğu tahmin edilmektedir. Pertevoğlu'nun kitap toplama ve bibliyografya hazırlama çabaları zaman içinde Özege'de yaşam biçimine dönüşmüş ve o da yıllar geçtikçe aynı hedefe doğru yönelmiştir.

Seyfettin Özege önemli bir kısmını İstanbul Sahaflar Çarşısı'ndan ve yabancı kişi ve kitapçılardan veya Türkiye dışından gelen Türklerden satın aldığı son derece değerli ve zengin eserlerle oluşturduğu elli bin civarındaki kütüphanesini, 1961 yılında Atatürk Üniversitesine bağışlamıştır (Mehmet, 1981:117).

Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu

Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu, önemli bir bölümü 1728-1928 yılları arasında Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde basılan ve Arap harfli yayınlardan oluşan bir koleksiyondur. Koleksiyon, 1961 yılında bizzat Özege tarafından Atatürk Üniversitesine bağışlanmıştır. Koleksiyonda 1728 yılından önce Osmanlı coğrafyası dışında basılan eserler de bulunmaktadır. Aynı zamanda az miktarda yabancılar tarafından basılan Türkçe eserler de yer almaktadır. Bu özelliği ile Özege koleksiyonu, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nde resmi olarak derleme uygulamalarına başlanmadan önce tamamen kişisel çaba ile toplanan, Türk tarihi ve kültürü için vazgeçilmez öneme sahip bir koleksiyondur. Osmanlı İmparatorluğu'nun yaklaşık son iki yüz yılında üretilen eserlerin önemli bir bölümünü içermesiyle o dönemin bireysel ve toplumsal hayatını yansıtan özel bir koleksiyondur. Bununla birlikte Özege Koleksiyonu'nda, Osmanlı coğrafyası üzerinde kurulan elli bağımsız ülkenin de geçmişine ışık tutacak eserler yer almaktadır.

Özege, Atatürk Üniversitesi'ne bu koleksiyonu bir takım koşulların yerine getirilmesi karşılığında bağışlamıştır. Bunlardan ilki koleksiyonun hiç parçalanmadan ayrı bir birimde muhafaza edilmesidir. İkinci şartı ise kısa bir süre içinde eserlerin basılı bir kataloğunun hazırlanmasıdır. Özege, Atatürk Üniversitesi yönetimine 17 Nisan 1962 tarihinde yazdığı mektupta¹ bu koşulları neden koyduğunu açıklamaktadır. Türkiye'de kütüphanelerin genellikle zengin bir koleksiyona sahip olmadığı ve bu nedenle ülkenin her bölgesinde araştırmacıların bu koleksiyonda hangi eserlerin bulunduğunu bilebilmelerinin katalogla mümkün olacağını belirtmektedir. Aynı zamanda Özege mektubunda ülkemizde bibliyografik çalışmaların yetersiz oluşu nedeniyle araştırmacıların mevcut kaynaklardan yeterince yararlanamadıklarına ve bu nedenle koleksiyonun basılı kataloğunun hazırlanmasının önemli bir sorun olduğuna değinmektedir.

Özege Atatürk Üniversitesi'ne hazırlanmasını istediği katalogun ve katalog indekslerinin nasıl yapılacağını gösteren çok sayıda mektup göndermiştir. Yazdığı mektuplardan birinde koleksiyonun yaklaşık 1/5'ini Arap harfleriyle basılmış Türkçe kitapların oluşturduğunu, büyük bir çoğunluğu kitap olmak üzere, risale, dergi, gazete, harita, el ilanları, takvim, reklam prospektüsleri, okul kitapları ve kataloglar gibi her türlü basılı materyali içerdiğini belirtmektedir. Koleksiyonda *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* ve *Devlet-i Âliye-i Osmaniye Tarihi* gibi çok sayıda değerli eser bulunmaktadır. Koleksiyonun bir bölümü süreli yayınlardan oluşmaktadır. Koleksiyonun derlendiği dönem süresince Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti coğrafyası içinde çıkarılan dergi sayısı 2.526'dır. Özege koleksiyonunda bütün sayılarıyla olmasa da bu miktarın yarıdan fazlası bulunmaktadır (Duman, 2000). Aynı zamanda koleksiyonda önemli sayıda harita ve atlas yer almaktadır. Daha sonra çoğu satın alma yoluyla koleksiyona yazma eserler de dâhil edilmiştir. Koleksiyona ayrı bir zenginlik katan bu yazma eserlerin miktarı yaklaşık 1.900'dür (Polat ve Okuyucu, 2008: 626).

Özege'nin 28 Nisan 1961 yılında Atatürk Üniversitesi'ne yazdığı mektupta yaptığı bağışın ilk teslimatında yaklaşık on altı bin eserin bulunduğunu belirtmektedir. Daha sonra farklı kişi ve kuruluşlardan alınan nadir eserlerin de Özege koleksiyonuna dâhil edilmesi nedeniyle Özege'den alınan koleksiyonun miktarı konusunda kesin bir veri elde etmek mümkün olamamıştır. Ancak bu konuda yapılan tespitlerin tümünde Özege'den alınan koleksiyonun elli bin eserin üstünde olduğu yönündedir. Özege'den sonra farklı kişi ve kuruluşlardan alınan nadir eserlerle birlikte bugün Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu'nda altmış sekiz bin eser bulunmaktadır.

---

¹ Çalışmada M. Seyfettin Özege tarafından yazıldığı ifade edilen mektuplar Atatürk Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda muhafaza edilmektedir.

Özege koleksiyonu Türk-İslam kültür dünyasına yönelik bilimsel çalışmalar için dünya çapında bir başvuru merkezi niteliğindedir. Önemli bir kısmı İstanbul ve Anadolu'nun diğer kentlerinde basılmış olan kaynaklar dışında Kahire, Kazan, Bakü, Halep, Bağdat, Beyrut, Tahran ve Kerkük gibi Türk-İslâm merkezlerinde ve Paris, Selanik, Malta, Berlin, Londra ve Viyana gibi Avrupa şehirlerinde basılan eserlerin de bulunduğu görülmektedir. Koleksiyon içinde taş baskı tekniği (litografi) ile basılmış kaynakların azımsanmayacak sayıdadır. Çoğunluğu basma kitaplardan oluşsa da koleksiyondaki çoğu kaynağın bir yazma eser kadar kıymetli olduğu bilinmektedir. Eserlerin çoğu ünü dünyaca bilinen kütüphanelerde bile olmayan tek nüsha ya da nüshası azalmış kaynaklardır (Utku, 2007:52).

Türk kültür yaşamını anlama ve değerlendirme konusunda vazgeçilmez merkezlerden biri olan Özege Koleksiyonu son birkaç yıl öncesine kadar gerekli ilgiden uzak şekilde hizmete sunulmaktaydı. 2006 yılında başlanan bir proje ile birlikte Özege Koleksiyonunun dijital kopyaları oluşturulmaya başlanmış, ancak yeterli ve alanında yetkin personel açığı nedeniyle henüz materyalin çok az bir bölümü sayısallaştırılabilmiştir. Bununla birlikte bu eşsiz koleksiyonun halen OPAC'ı oluşturulabilmiş değildir. Bu nedenle ne acıdır ki kullanıcıların 70'li yılların sonunda tamamlanan alfabetik eser adı kataloğundan başka yararlanabilecekleri herhangi bir erişim aracı bulunmamaktadır. Bu nedenle yürütülen proje ile eserlerin yalnızca dijital kopyalarını oluşturmaktan öteye geçilemeyeceği söylemek yanlış olmayacaktır.

Basılı katalog aracılığıyla eriştikleri kaynaklara sahip olmak isteyen kullanıcılara belli bir ücret karşılığında eserin CD içinde dijital kopyası verilmektedir. Bu hassasiyetten de anlaşılacağı gibi eserleri kullanımdan doğabilecek tahribata karşı korumaya özen gösterilmektedir. Ancak özellikle kimyasal ve biyolojik etkenlere karşı tahrip olmuş eserlerin korunması ve bakımı konusunda profesyonellikten uzak bir duruş sergilenmektedir. Günümüze kadar tozlanmadan kurtarmak için camlı dolaplar yapılması dışında bu eserlerin bakımı ve korunmasına yönelik herhangi bir girişimde bulunulmamıştır.

Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu

Özege'den önce Türkçe yayınların bibliyografyasını hazırlama çalışmalarını yürüten üç kişiden söz edilebilir. Bunlar 17. yüzyılda Kâtip Çelebi (1609-1656), Bursalı Mehmet Tahir (1861-1925) ve Osman Nuri Ergin (1883-1961)'dir. Osmanlı İmparatorluğu'nda zengin ve yeri doldurulamaz bibliyografik kaynaklardan ilki Kâtip Çelebi tarafından hazırlanan *Keşf'üz-Zünûn* adlı kaynaktır. Bu eserinde Kâtip Çelebi on bin civarında yazarın üç yüz farklı konuyu kapsayan on beş bin civarında kitabı hakkında bilgiler vermektedir (Kâtip, 2007: II). Bursalı Mehmet Tahir ise *Osmanlı Müellifleri* adlı eseri ile Kâtip Çelebi'den sonra bibliyografya alanında ün yapmış ikinci kişidir. Otuz yıllık bir çabanın sonucunda üretilen Osmanlı Müelliflerinde, bin altı yüz civarında Osmanlı araştırmacı ve yazarının eserleri hakkında bilgiler bulunmaktadır (Bursalı, 1917, 2). 1922 yılında Osman Nuri Ergin tarafından kaleme alınan *Mecelle-i Umur-i Belediye*'de belediyeçilik teşkilatının Batıda ve İslam dünyasında gelişimi, belediye kurumları ve yasal düzenlemeleri gibi belediyeçilikle ilgili daha pek çok konuda geniş bilgilerin yer aldığı bir kaynaktır. Eser aynı zamanda bu alanda zengin eserleri içeren bir bibliyografyadır (Osman, 1914: 3).

Seyfettin Özege'nin büyük çabalarla oluşturduğu koleksiyon onun olağanüstü başarısının bütününe oluşturmamaktadır. Aynı zamanda Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu adıyla hazırladığı bibliyografya ile Özege yukarıda bahsedilen üç büyük bibliyografya sonra Türk tarih ve kültür araştırmacılarının adını saygı ile anmalarını sağladı. Katalog, 1928 yılında kadar Osmanlı ve Cumhuriyet coğrafyası içinde ya da dışında eski Türkçe harflerle basılan her eserin bibliyografik verilerini içermektedir. Yaşamı boyunca tespit ettiği bibliyografik künyeleri ayrı ayrı fasiküller halinde hazırladı ve daha sonra bu fasiküller beş cilt halinde yayımlandı (Mehmet, 1981:117) Bu ciltlerden ilki 1971, sonuncusu ise 1979 yılında basılabildiği. Beşinci cildin ikinci bölümü eserin ekini oluşturmaktadır. İlk ve son cildin basımı arasında geçen sekiz yıl boyunca ele geçirilen kaynaklar bu bölümde sıralanmaktadır (Özege, 1971:I, Özege, 1979).

Katalogun en önemli özelliği, eserde yer alan kitapların ve süreli yayınların yazar tarafından bizzat görülerek kaydedilmesidir. Özege, bizzat incelemeyeceği eserleri kataloga dahil etmemiştir. Zengin içeriğiyle daha sonradan yayınlanan çok sayıda bibliyografyanın da temelini oluşturan katalog, bibliyografik künyelerin düzeni ile de dikkat çekmektedir. Özege, bibliyografyacıya ilişkin kurallara uymaya özen göstermesinin yanında araştırmacıların eseri daha verimli kullanabilmelerini sağlamak amacıyla da eserleri Dewey Onlu Sınıflama Sistemine (Dewey Decimal Classification System) göre konularına ayırmış ve indeksler oluşturmuştur. Oldukça özen gösterilerek hazırlanmış bu bibliyografyayı, dönemin koşulları dikkate alındığında yeri doldurulamayacak bir kaynak olarak nitelendirmek mümkündür.

Sonuç ve Değerlendirme

Nadir olan her eser geçmişin ve içinde bulunduğu coğrafyanın birer tanığıdır. Her nadir eserin, geçmiş ile günümüz arasındaki bağı pekiştiren ve simgesi olduğu toplumun tarihine ışık tutan bir özelliği vardır. Nadir eserler bir toplumun tarihsel bağlarının yanı sıra estetik değerlerinin hangi düzeyde olduğunu da sergileyebilmektedir. Nadir eserlerin korunması, bir toplumun tarihinin ve estetik kimliğinin muhafaza edilmesi anlamına gelmektedir. Bu yönüyle nadir eserleri belli bir millet ekseninde etrafında değil, toplumlararası varlıklar olarak değerlendirmek gerekir. Bu nedenle nadir eserlerin korunması ve hizmete sunulması, aynı zamanda insanlık kültürü için yapılan bir hizmettir.

Özetlenecek olursa Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu, sahip olduğu zengin ve eşsiz içeriği nedeniyle Türk kültür tarihinin yeri doldurulamayacak önemli dermeleri arasındadır. Bu nedenle koleksiyonun kataloglamadan sınıflamaya, korumadan dijitalleştirmeye kadar bütün yönleriyle yeniden düzenlenmesi birey, toplum ve devlet olarak yerine getirmemiz gereken bir sorumluluktur. Özege Koleksiyonu, Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde Seyfettin Özege adı verilen salonda tutulmaktadır. Ancak gerek bütçe ve yetkin personel yetersizliği gerekse yönetimin ilgisizliği nedeniyle hâlihazırda koleksiyon ilkel koşullar içinde araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

Özetlenecek olursa Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu'nun içinde bulunduğu koşullar üzerinde yapılan incelemede özellikle dört hususta sorun yaşandığı görülmüştür. Bunlar,

- bibliyografik erişimin basılı ve kısıtlı katalog aracılığıyla yapılmasından doğan sorunlar,
- bibliyografik kimlikler için düzenlenen yüzeysel dizinlerin erişimde yeterli olmaması,
- henüz çok az bir kısmı dijitalleştirilen eserlerin kullanımında yaşanan sorunlar ve
- eserlerin gerekli koruma ve bakımdan yoksun olmasıdır.

Oysa Türkiye'de Özege Koleksiyonu gibi nadir eser dermesine sahip bazı kütüphaneler eserlerini kısa süre içinde dijitalleştirmiş ve dinamik bir web portalı aracılığıyla kullanıcıların hizmetine sunmayı başarmıştır. Örneğin araştırmacılar Kültür Bakanlığı'na bağlı bazı kütüphanelerin ve Milli Kütüphane'nin yazma eserlerinin bir bölümünü web aracılığıyla tam metin olarak sağlayabilmektedirler. Benzer şekilde Kandilli Rasathanesi Kütüphanesi'ndeki astronomi ile ilgili el yazmaları ile Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki İbn-i Sina Koleksiyonu UNESCO tarafından dünya belgesel mirası kapsamında değerlendirilerek korumaya alınmış, katalogları oluşturulmuş ve dijitalleştirilmiştir (Nominations, 2005). Aynı zamanda Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'ndeki yazma eserlerin de 1999 yılında başlatılan bir proje ile katalogları hazırlanmış ve 2008 yılında eserler tam metin olarak erişilebilen bir OPAC aracılığıyla hizmete sunulmuştur (Ankara, 2008).

Bütün bu uygulamalardan yararlanarak Özege Koleksiyonuna ilişkin atılması gereken adımlar ve göz önünde bulundurulması gereken öneriler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Özege Koleksiyonu altmış sekiz bin nadir eserden oluşan özel bir koleksiyondur. Gerek miktarı gerekse nadir oluşları nedeniyle koleksiyonun kataloglanması, sınıflandırılması, dijitalleştirilmesi, uygun bir OPAC aracılığıyla kullanıma sunulması, bakımı ve korunması işlemleri alanında yetkin uzmanlardan oluşan bir ekibin oluşturacağı sistemli bir proje ile yürütülmelidir. Eserlerin dili, tarihi ve

sanatsal özellikleri nedeniyle projede Türk bibliyografileri, kitap sanatları, Osmanlı yazı dili, dijitalleştirme, bilişim uygulamaları, kataloglama ve sınıflama konularında uzmanlara yer verilmelidir.

-- Dijitalleştirme uygulamasından daha önce koleksiyonun kataloglama ve sınıflama işlemleri bitirilmeli ve bibliyografik veriler nadir eserlerin doğasına uygun bir OPAC üzerinde kullanıma sunulmalıdır. Kataloglama ve sınıflama sürecinde ve OPAC seçiminde veri paylaşımını olanaklı kılan standartlar göz ardı edilmemelidir.

-- Daha önce yapılan projede Özege Koleksiyonu'nun dijitalleştirilmesi için gelişmiş iki adet tarayıcı satın alınmıştır. Bu cihazlardan yararlanarak ve dijitalleştirme sürecinde uluslararası standartları da göz önünde bulundurarak süreç hızlandırılmalıdır.

-- Dermenin önemli bir bölümü daha önce herhangi bir bakım ve koruma programına dâhil edilmediği için fiziksel olarak tahrip olmuş durumdadır. Bakım ve koruma programı alanında uzman kişiler tarafından yürütülmelidir. Zira en yenisiyle bile seksen yıllık geçmişe sahip olan bu belgesel mirasın uzun yıllar yaşatılabilmesi ne ölçüde korunabildiğine bağlı olarak değişecektir.

Kaynakça

- Acaroğlu, M.T. (1966). Dünyada ve bizde Derleme işleri. **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, 15(4): 250-257.
- Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Kataloğu.** (2008). 21 Haziran 2008 tarihinde <http://yazmalar.dtcf.ankara.edu.tr/> adresinden erişildi.
- Bursalı Mehmet Tahir. (1917). **Osmanlı Müellifleri**. 3. C. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Katip Çelebi. (2007). **Keşfü'z-Zunun An Esami'l-Kütüb ve'l-Fünun**. 5. C. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Mehmet Seyfettin Özege (7 Şubat 1901-27 Nisan 1981). (1981). **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, 2, 117.
- Nominations 2004-2005** (2005). 10 Mayıs 2008 tarihinde http://portal.unesco.org/ci/en/ev.phpURL_ID=15956&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html adresinden erişildi.
- Osman Nuri Ergin (1914). **Mecelle-i Umur-ı Belediye**. 5. C. İstanbul: Arşak Garoyan Matbaası.
- Özege, M.S. (1957). Bir bibliyografimiz: Nurullah Pertevoğlu: 1894-1956. **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, 4, 89-96.
- Özege, M.S. (1971). **Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu**. 1. C. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Özege, M.S. (1971). **Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu**. 5. C. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Polat, C. (1999). **Başlangıcından günümüze ülkemizde derleme çalışmaları**. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, C. and Okuyucu, B. (2008). Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Nadir Eserler Dermesi. **Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 3/4, 618-633.
- Seyfettin Özege bağış kitapları kataloğu.** (1978). 1. ve 2. C. Ed.: A. Bayram and M.S. Çöğenli. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi.
- Utku, A. (2007). Kitabın soykütüğünü çıkararak adam: Mehmet Seyfettin Özege ve bağış kütüphanesi. **Virgöl, Aylık Kitap ve Eleştiri Dergisi**, 111, 50-53.

Yaman, M. (1961). Derleme ve Derleme Kanunu. **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, 10 (3-4):129-134.

Zan, B.U. (2006). **Derleme olgusu ve elektronik yayınlar**. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özege Koleksiyonu'ndaki bazı Kazan baskılı kaynaklar:

1. **Kazan ulemâsı medâris ve mesâcidi hakkında**; Muhammed Yusuf. Kazan, Kazan Üniversitesi, 1896, 16 s. 8°. (No: 7351)
2. **Kazan tarihi**; Aynüddin Ahmerof. Kazan, Beyanü'l-Hak Matbaası, 1909. 116 s. 1 pl. 8°. (No: 7349)
3. **Kazanda Kütübhâne-i Verese-i Hüseyiniyenin Mükemmel Esâmi-i Kütübü**. Kazan, Ümid Matbaası, 1912. 48 s. 8°. (No. 7356)
4. **Gülzâr ve çimenzâr yani ölenlik ve çiçeklik**; Çev: Abdülkayyum Abdunnasır oğlu en-Nasiri. Kazan, Üniversitinin Tab Hanesinde, 1894. 112 s. 8°. (No. 4480)
5. **1911. Yılda Neşredilmiş Esâmii Kütübümüze İlave**. 16 s. 8 ° Kazan Maarif Kitabhanesi. (No: 1375)